

BUNĂSTAREA POPULAȚIEI: EVALUAREA STĂRII SOCIALE ACTUALE ȘI DIRECȚIILE DE CREȘTERE

**Ana TOMCEAC¹, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova**

This paper analyzes the effects of the demo-social-economic situation created in the Republic of Moldova on the welfare level of the employed population. The main element is income level and differentiation, as their level best reflects the link between household incomes and welfare, being under the influence of economic, demographic and social factors. The information, theoretical and methodological basis of the research served the data of the National Bureau of Statistics. The factors that contribute to the welfare of the population, namely the level of well-being of households with children, have been highlighted. The conclusions and proposals aim at the continuous consolidation and modernization of the promoted socio-economic policies as well as the coordination of the activities of the central and local public administration bodies in solving the problems of increasing the welfare of the population in the Republic of Moldova.

Keywords: Welfare, standard of living, quality of life, incomes and household consumption.

Prezentul studiu constă în analiza efectelor produse de situația demo-social-economică creată în Republica Moldova asupra nivelului de bunăstare al populației ocupate. Elementul principal este nivelul și diferențierea veniturilor, deoarece nivelul lor reflectă cea mai bună legătură dintre veniturile gospodăriilor și bunăstarea lor, fiind sub influența factorilor economici, demografici și sociali. Baza informațională, teoretică și metodologică a cercetării au servit datele Biroului Național de Statistică. Au fost evidențiați factorii care contribuie la bunăstarea populației și anume nivelul bunăstării gospodăriilor cu copii. Concluziile și propunerile vizează consolidarea și modernizarea continuă a politicilor social-economice promovate, precum și coordonarea activităților organelor administrației publice centrale și locale în soluționarea problemelor de creștere a bunăstării populației în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: bunăstare, nivel de trai, calitatea vieții, venituri și consum al gospodăriilor.

JEL Classification: J18.

UDC: 330.59+330.567.28

Introducere. Conceptul de bunăstare a populației este multidimensional, deoarece include numeroase aspecte ale vieții umane, în afară de cele legate de venituri sau de consum. Astfel de aspecte sunt sănătatea, educația, condițiile de mediu etc. Conceptul de bunăstare este menționat în teoriile moderne de bunăstare, și anume în teoria neoclasică. Ca bază pentru acest aspect au servit lucrările lui A. Smith, D. Ricardo, K. Marx, L. Walras și altele, care în centrul bunăstării determină bunăstarea individuală, ce depinde de preferințele individuale și existența condițiilor de utilizare a resurselor în bunuri de producție și de consum în sfera consumului. Dat fiind faptul că nu există o definiție a bunăstării general acceptată, o posibilă abordare ar putea defini bunăstarea ca fiind o descriere a situației vieții oamenilor (Conceição și Bandura, 2008)². Bunăstarea ca un concept complex a fost studiată și de către cercetătorii AȘM, inclusiv ai INCE, sub diferite forme, atât la nivel academic, cât și la nivel de elaborare a politicilor sociale în domeniu.

În acest studiu se urmărește analiza efectelor produse de situația demo-social-economică creată asupra nivelului de bunăstare a populației ocupate în Republica Moldova, punându-se accent pe bunăstarea gospodăriilor cu copii din numărul celor ocupați măsurată pe venitul bănesc disponibil, care este aplicat și pentru determinarea nivelului de sărăcie, inegalitate sau condițiilor de viață. Totodată, ținând cont de neajunsurile care apar la colectarea informațiilor legate de cuantumul venitului gospodăriei (informații despre veniturile reale deseori se ascund) la evaluarea bunăstării sunt aplicate și alte componente, și anume: cheltuieli, echipamente cu bunuri de folosință îndelungată, posesia de bunuri imobiliare și active financiare. Drept bază informațională, teoretică și metodologică a cercetării au servit datele Biroului Național de Statistică, datele din publicațiile științifice anterioare și experiența internațională în domeniul analizei nivelului de trai și calitatea vieții. În procesul de cercetare a fost aplicată atât abordare obiectivă, cât și subiectivă.

¹ © Ana TOMCEAC, ana.tomceac@mail.ru

² Oehler-Sincai Iulia Monica, Institutul de Economie Mondială al Academiei Române: În căutarea unui indicator veritabil al bunăstării conform Felce, D., Perry, J., Quality of life: Its definition and measurement.

Cercetările anterioare în domeniu au demonstrat că la baza creșterii bunăstării persoanelor ocupate stau două surse principale: economia, care oferă sursele financiare necesare pentru un trai decent, și politica socială, ca garant bunăstării. Elementul principal este nivelul și diferențierea veniturilor populației, deoarece nivelul lor reflectă cel mai bine legătura dintre veniturile gospodăriilor și bunăstarea lor. Analiza efectuată demonstrează că nivelul bunăstării gospodăriilor în Republica Moldova este reflectat în mod diferit nu numai în funcție de mărimea veniturilor acestora, dar și de mărimea și numărul de copii în fiecare gospodărie, în corelație cu cheltuielile de consum structurate pe produse alimentare, produse nealimentare și servicii care pot fi analizate prin cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice (CBGC).

Un element esențial într-o astfel de analiză îl reprezintă structura gospodăriilor. Cercetările statistice înregistrate la Recensământul Populației și al Locuințelor (din RPL 2014)¹ demonstrează că în Republica Moldova mărimea medie a unei gospodării este în descreștere față de datele recensământului petrecut în 2004 și reprezintă 2,9 persoane față de 3,0 persoane. Analiza structurii gospodăriilor casnice relevă că în perioada respectivă gospodăriile formate din 2 persoane rămân a fi preponderente și ponderea acestora fiind de 23,9% față de 22,8%. Totodată, numărul de gospodării formate din 4 și mai multe persoane manifestă o reducere de la 35,7% în 2004 până la 33,8% în 2014. Mărimea gospodăriei și existența copiilor provoacă impactul negativ asupra bunăstării acestora. Conform datelor CBGC efectuate de BNS² între gospodăriile cele mai puțin asigurate (quintila I) reprezintă cele cu 3,2 membri față de 1,9 membri care sunt reprezentate între cele mai bine asigurate (quintila V). Din totalul gospodăriilor, 29,9% au în întreținere copii în vârstă de până la 18 ani, din care majoritatea (54,7%) au un copil. Confirmarea faptului că familiile cu copii au un nivel de bunăstare mai jos se observă prin analiza distribuției gospodăriilor pe decile în funcție de venit pe cap de locuitor. Dacă gospodăriile fără copii sunt concentrate, în principal, în decile cu venituri mari, atunci familiile cu copii sunt mult mai probabil să cadă în decilele 1-3.

Tabelul 1

Repartizarea gospodăriilor pe decile și tipul gospodăriei, %

	Total	O singură persoană	Cuplu familial fără copii	Cuplu familial cu copii	Întreținute singur cu copii	Alte gospodării cu copii	Alte gospodării fără copii
Total gospodării	100,0	29,8	24,1	15,2	2,1	12,6	16,2
Decila 1	100,0	5,8	15,7	27,6	4,6	31,4	14,9
Decila 2	100,0	12,4	24,9	20,0	2,8	21,2	18,6
Decila 3	100,0	18,0	24,1	19,1	2,5	18,9	17,4
Decila 4	100,0	20,4	27,7	16,7	2,3	15,9	17,0
Decila 5	100,0	29,3	26,4	12,5	1,4	12,0	18,4
Decila 6	100,0	29,6	26,5	15,6	1,7	12,1	14,5
Decila 7	100,0	33,7	27,3	16,2	1,1	8,6	13,1
Decila 8	100,0	38,4	22,2	10,6	1,6	8,5	18,7
Decila 9	100,0	39,9	23,1	10,8	2,1	7,5	16,7
Decila 10	100,0	47,2	21,3	11,8	2,1	4,0	13,5

Sursa: www.statistica.md

Conform datelor din tabelul 1, în funcție de bunăstare, între gospodăriile cele mai puțin asigurate (decila 1) se constată o preponderență a gospodăriilor care au în întreținere copii în vârstă de până la 18 ani: 63,6%, față de 17,9% între cele mai înstărite (decila 10). Familiile cu copii tot timpul au avut un risc mai mare de sărăcie decât restul populației. În funcție de numărul de copii în gospodărie se constată o scădere a veniturilor pe măsura creșterii numărului acestora în gospodărie. Gospodăriile cu doi copii au dispus cu circa 14% de venituri mai mici, iar cele cu 3 și mai mulți copii – cu circa 40% de venituri mai mici comparativ cu cele în componența cărora se află un copil.

În principal, bunăstarea este susținută de veniturile obținute din muncă, iar ocuparea este variabila-cheie a bunăstării, deci ocuparea este factorul care trebuie să contribuie la creșterea bunăstării gospodăriilor. Deși în 2016 ocuparea forței de muncă în Moldova este redusă, având o rată de activitate la nivel de 42,6% și o rată de ocupare a forței de muncă la nivel de 40,8% (*proporția populației active/ocupate de 15 ani și peste în*

¹ Conform datelor înregistrate la recensământul populației și al locuințelor (RPL 2014) desfășurat în perioada 12-25 mai 2014 în RM. www.statistica.md

² „Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2016”. www.statistica.md

populația totală de aceeași categorie de vârstă). Parțial, această situație poate fi explicată de piețele muncii slabe, în special în sectoarele ne-agricole rurale, la fel procesele de îmbătrânire demografică și emigrarea au găsit o reflectare în oferta redusă a forței de muncă. Locurile de muncă salariale, care oferă venituri mai ridicate, relativ sigure și însoțite de asigurări sociale și de sănătate, s-au redus considerabil. Structura populației ocupată după statutul profesional relevă că ponderea salariaților în 2016 a constituit 63,0% din total. Repartizarea gospodăriilor pe decile după statutul socioeconomic al capului gospodăriei relevă că în 2016 dintre gospodăriile cel mai puțini asigurați (din decila 1) – 48,3% sunt gospodăriile capul cărora sunt persoanele ocupate. Ponderea cea mai mare revenind gospodăriilor capul cărora sunt fermieri – 20,9%; ponderea celor angajați în sectorul agrar constituie 13,5%, iar a celor angajați în sectorul non-agrar – 14,0% din totalul al gospodării din decila 1 (tabelul 2).

Tabelul 2

Repartizarea gospodăriilor pe decile și statutul socioeconomic al gospodăriei, %

	Total	Fermieri	Angajați în sectorul agrar	Angajați în sectorul non-agrar	Întreprin- zători	Pensionari	Alții
Total gospodării	100,0	6,4	5,0	27,6	0,3	42,3	18,3
Decila 1	100,0	20,9	13,5	14,0	-	31,7	19,9
Decila 2	100,0	10,7	9,8	16,0	-	43,9	19,5
Decila 3	100,0	11,4	6,9	18,6	0,2	46,8	16,1
Decila 4	100,0	8,7	4,9	20,1	-	51,1	15,2
Decila 5	100,0	6,1	4,7	22,7	0,5	49,4	16,7
Decila 6	100,0	5,8	4,0	23,5	0,3	51,1	15,2
Decila 7	100,0	5,2	3,3	26,1	0,1	49,1	16,2
Decila 8	100,0	2,5	4,6	27,6	0,2	48,5	16,6
Decila 9	100,0	1,7	3,4	39,2	0,8	35,0	19,9
Decila 10	100,0	1,2	1,1	50,6	0,2	20,8	26,1

Sursa: www.statistica.md

Gospodăriile cu angajați în sectorul agrar au mai multe șanse să trăiască în sărăcie decât gospodăriile cu angajați în alte sectoare. În funcție de bunăstare, circa o treime (33,2%) din gospodăriile cu angajați în sectorul agrar se află între gospodăriile cele mai puțin asigurate (decilele 1 și 2) și numai 2,8% între gospodăriile cele mai înstărite (decila 10).

Creșterea veniturilor gospodăriilor este un important factor de creștere a bunăstării acestora. Din lipsa datelor recensământului populației din 2014 privind veniturile populației, analiza impactului veniturilor obținute asupra bunăstării populației în Republica Moldova s-a efectuat în baza datelor BNS obținute din Cercetările bugetelor gospodăriilor casnice (CBGC). În 2016, conform datelor obținute din CBGC, *veniturile disponibile totale* ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 2060,2 lei, fiind în creștere cu 5,3% față de anul precedent. Un important factor de creștere a bunăstării o constituie creșterea veniturilor reale ale gospodăriilor. Dar, în anul respectiv veniturile populației, ajustate la indicii prețurilor de consum, au înregistrat o descreștere de 1% și au constituit circa 1936,3 lei în medie pe o persoană pe lună¹.

Veniturile disponibile ale populației în proporție de 90,7% sunt acoperite din surse bănești, iar 9,3% reprezintă veniturile în natură. Importanța veniturilor în natură crește împreună cu creșterea numărului membrilor (13,7%) în gospodării. În cazul repartizării gospodăriilor pe quintile, veniturile în natură au ponderi tot mai reduse odată cu înaintarea spre categoriile de gospodării mai bine asigurate (8,1% pentru cei mai înstăriți față de 19,3% pentru cei mai săraci). Comparativ cu anul 2015, contribuția acestor venituri s-a micșorat cu circa 4%. În termeni absoluți, valoarea veniturilor bănești a însumat 1868,9 lei lunar în medie pe o persoană, iar cele în natură – 191,3 lei (tabelul 3).

Veniturile bănești sunt mai semnificative pentru mediul urban (96,6%), iar în cazul populației rurale contribuția acestora este de 84,5%. Analiza demonstrează că activitatea salariată reprezintă cea mai importantă sursă de venit cu o pondere de 42,1% în veniturile totale. Comparativ cu anul 2015, contribuția acestor venituri s-a majorat cu 0,7 puncte procentuale. La formarea veniturilor au contribuit și activitățile pe cont propriu, cu o pondere de 14,9% din veniturile medii lunare ale unei persoane din care activitățile individuale agricole reprezintă 8,3%, iar 6,6% au fost obținute din activitatea individuală non-agricolă.

¹ Indicele prețurilor de consum în anul 2016 față de anul 2015 a constituit 106,4%. www.statistica.md

Tabelul 3

Veniturile disponibile ale gospodăriilor casnice pe medii

	2015	2016		
		Total	Urban	Rural
Venituri disponibile totale, medii lunare pe o persoană, lei	1 956,6	2 060,2	2 437,7	1 771,3
inclusiv în % pe surse:				
Activitatea salariată	41,4	42,1	54,5	29,0
Activitatea individuală agricolă	9,0	8,3	1,0	16,1
Activitatea individuală non-agricolă	6,9	6,6	7,4	5,8
Venit din proprietate	0,2	0,2	0,3	0,0
Prestații sociale	20,9	22,1	20,8	23,5
<i>Pensii</i>	<i>17,4</i>	<i>18,8</i>	<i>17,9</i>	<i>19,8</i>
<i>indemnizații pentru copii</i>	<i>1,0</i>	<i>0,9</i>	<i>1,1</i>	<i>0,6</i>
<i>ajutor social</i>	<i>0,4</i>	<i>0,6</i>	<i>0,2</i>	<i>1,1</i>
Alte venituri	21,6	20,8	16,1	25,7
<i>din care transferuri din afara țării</i>	<i>17,4</i>	<i>17,1</i>	<i>11,7</i>	<i>22,9</i>
Venituri disponibile bănești, medii lunare pe o persoană, lei	1 756,2	1 868,9	2 354,8	1 496,8
inclusiv în %	89,8	90,7	96,6	84,5
Venituri disponibile în natură, medii lunare pe o persoană, lei	199,4	191,3	82,9	274,5
inclusiv în %	10,2	9,3	3,4	15,5

Sursa: www.statistica.md

Pe lângă sursele de venit obținute din muncă sunt și veniturile obținute din transferuri sociale (22,1%), care demonstrează o tendință de creștere. În cheltuielile de protecție socială se regăsesc alocările publice pentru gospodăriile casnice destinate îmbunătățirii condițiilor de trai. Beneficiile sociale acordate vizează pensiile, inclusiv cele de urmaș; ajutor de șomaj, alocații și indemnizații pentru familie și copii, boală și îngrijirea sănătății; pentru întreținerea locuinței și combaterea sărăciei. Pensiile au, de asemenea, un rol important: mai ales în mediul rural, în timp ce asistența socială, conform *tabelului 4*, este direcționată, iar ponderea lor în formarea venitului este foarte mică.

Migrația, în special din zonele rurale, a dus la creșterea remitențelor, fapt ce demonstrează dependența bunăstării de veniturile din remitențe. Acestea alcătuiesc circa 17% din veniturile disponibile lunare pe o persoană. Gospodăriile casnice din mediul rural depind într-o măsură mai mare de remitențe, ponderea acestora în structura veniturilor constituind 23%. În zonele urbane, ponderea veniturilor de peste hotare alcătuiește 11,7%.

Ținând cont de cele expuse mai sus, anume veniturile populației evidențiază creșterea discrepanțelor în bunăstare (vezi *tabelul 4*¹). În 2016 au existat diferențe esențiale în structura veniturilor populației, cei mai înstăriți au avut un venit mediu lunar de 3 ori mai mare decât cei mai puțin asigurați. Astfel, conform repartizării veniturilor disponibile pe quintile, cuantumul venitului mediu lunar al unei persoane din quintila I (populația cel mai puțin asigurată) a constituit 1 132,2 lei față de 3 457,6 lei pentru persoanele din quintila V (populația cel mai bine asigurată) și acest cuantumul este de 1,8 ori mai mic comparativ cu media veniturilor totale pe țară (2060,2 lei).

Tabelul 4

Structura veniturilor disponibile pe quintile, 2016

	I	II	III	IV	V
Venituri disponibile totale, medii lunare pe o persoană, lei	1 132,2	1 552,9	1 889,8	2 264,5	3 457,6
inclusiv în % pe surse:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Activitatea salariată	26,4	32,1	38,0	43,2	53,1
Activitatea individuală agricolă	18,7	12,8	9,0	7,2	3,3
Activitatea individuală non-agricolă	5,3	5,5	8,0	5,2	7,6
Venit din proprietate	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4
Prestații sociale	28,0	27,1	26,3	24,4	14,2
<i>pensii</i>	<i>19,8</i>	<i>23,5</i>	<i>22,8</i>	<i>21,4</i>	<i>12,6</i>
<i>indemnizații pentru copii</i>	<i>1,5</i>	<i>1,0</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>	<i>0,5</i>
<i>ajutor social</i>	<i>3,1</i>	<i>0,7</i>	<i>0,6</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>
Alte venituri	21,5	22,5	18,6	19,9	21,4
<i>din care transferuri din afara țării</i>	<i>17,3</i>	<i>19,2</i>	<i>15,4</i>	<i>16,4</i>	<i>17,6</i>
Ponderea veniturilor în natură în venituri disponibile, %	19,3	14,1	10,5	8,1	4,0

Sursa: www.statistica.md

¹ Distribuția veniturilor disponibile ale gospodăriilor pe decile (quintile) care scoate în evidență decalajul dintre păturile cel mai bine asigurate (ultimele 10% - decila X, sau 20% - quintila 5, cu cele mai mari venituri/cheltuieli) și cel mai puțin asigurate (primele 10% - decila I, sau 20% - quintila 1, care reprezintă populația cu cele mai mici venituri/cheltuieli). www.statistica.md

Analiza datelor din *tabelul 4* demonstrează decalaje semnificative și în structura veniturilor. După tipul veniturilor, ponderea veniturilor în natură¹ în totalul veniturilor disponibile persoanelor din quintila I este de circa 4,8 ori mai mare (19,3%) față de veniturile respective în cazul quintilei V (4,0%). Concomitent, dacă veniturile persoanelor din quintila I provenite din salarii reprezintă circa o treime (26,4%) și prestații sociale – 28,0%, atunci în cazul quintilei V veniturile salariale sunt mai semnificative și constituie mai mult de jumătate din veniturile disponibile totale (53,1%), și numai 14,2% prestații sociale.

Obținerea unui loc de muncă oferă mai multe beneficii, cel mai important fiind asigurarea unei surse de venit. Analiza Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice² arată că locul de muncă nu constituie o garanție împotriva sărăciei. Cercetările BNS³ referitor la repartizarea populației după mărimea medie a veniturilor disponibile bănești pe medii și categorii de populație au demonstrat că în perioada respectivă sub media veniturilor disponibile totale sunt situate circa 66% din populație, ceea ce confirmă faptul că aceste persoane trăiesc sub minimul de existență, care în 2016 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1799,2 lei (*tabelul 5*). Cea mai afectată categorie a populației sunt copiii, deoarece pentru trei pătrimi din ei (74,6%) revine un venit sub media veniturilor disponibile.

Tabelul 5

Repartizarea populației după mărimea medie a veniturilor disponibile bănești, medii și categorii de populație

Veniturile disponibile, medii lunare pe o persoană, lei:	Repartizarea populației pe medii			Repartizarea populației pe categorii			
	Total	Urban	Rural	Copii până la 18 ani	Pensionari neocupați	Persoane angajate	Alte categorii
până la 500	7,1	2,4	10,7	12,6	2,6	7,5	5,3
500 - 1000	18,5	7,8	26,6	23,6	20,1	16,0	13,1
1000 - 1500	23,5	18,9	26,9	20,7	37,0	17,5	18,0
1500 - 2000	16,9	20,3	14,3	17,7	18,5	15,0	20,6
2000 - 2500	12,4	17,0	9,0	12,1	10,3	13,2	17,2
2500 - 3000	7,2	10,8	4,4	5,3	4,8	9,2	8,2
3000 - 3500	4,5	6,7	2,8	3,1	2,8	5,7	7,3
3500 și mai mult	10,0	16,1	5,3	5,0	3,9	15,8	10,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: *www.statistica.md*

După cum se observă din repartizarea populației după mărimea medie a veniturilor disponibile bănești, structura pe niveluri de venit diferă destul de mult, în funcție de mediul de rezidență și gospodăriile din mediul rural este mai săracă și se concretizează în zona veniturilor mici: ponderea gospodăriilor cu venituri sub 500 lei este de 4,5 ori mai mare în mediul rural decât în cel urban. Dacă în mediul urban 16,1% dintre gospodării au venitul net de peste 3500 lei, în mediul rural acest nivel este atins de numai 5,3% dintre gospodării. Această situație poate fi cauzată și de mediul de reședință a ocupațiilor (*tabelul 6*).

Tabelul 6

Populația ocupată după statutul profesional și medii, 2016

	Total, mii pers.	Structura populației ocupate, %			
		Salariați	Lucrători pe cont propriu	Lucrători familiari ne remunerați	Patroni
Total pe RM	1219,5	63,0	31,8	4,6	0,6
<i>inclusiv:</i>					
Urban	559,8	85,0	14,4	0,0	0,6
Rural	659,7	44,4	46,6	8,5	0,5

Sursa: *www.statistica.md*

Astfel, domeniul ocupării prezintă o situație diferită în dependență de mediul de reședință: în mediul rural un procent ridicat de lucrători familiari, neremunerați (8,5%) și lucrători pe cont propriu, care în cea mai mare parte sunt ocupați în agricultura de subsistență (46,6%).

¹ Contravaloarea consumului din sursele proprii, având în vedere că gospodăriile preponderant din mediul rural își asigură o bună parte din necesarul de produse alimentare din activitățile agricole pe cont propriu.

² *www.statistica.md*

³ „Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2016”. *www.statistica.md*

Făcând o comparație între veniturile și cheltuielile bănești de consum ale gospodăriilor, se poate observa că cheltuielile bănești de consum depășesc cu 102,5% veniturile, ceea ce evidențiază necesitatea de a utiliza cheltuielile pentru o evaluare mai exactă a nivelului de trai (tabelul 7).

Tabelul 7

Cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice pe medii, 2015, 2016

	2015	2016		
		Total	Urban	Rural
Venituri disponibile totale, medii lunare pe o persoană, lei	1 956,6	2 060,2	2 437,7	1 771,3
Cheltuielile de consum, medii lunare pe o persoană, lei	2 048,5	2 116,8	2 544,7	1 789,2
inclusiv pentru: %				
Produse alimentare	42,1	42,6	40,1	45,4
Întreținerea locuinței	17,9	17,8	18,3	17,2
Dotarea locuinței	3,9	4,0	3,7	4,3
Îngrijire medicală și sănătate	6,5	6,4	6,0	6,8
Învățământ	0,6	0,7	0,8	0,5
Diverse	29,0	28,5	31,1	25,8
Ponderea cheltuielilor bănești în cheltuielile de consum, %	90,3	91,0	96,7	84,7

Sursa: *www.statistica.md*

Creșterea veniturilor disponibile ale gospodăriilor casnice a cauzat majorarea nivelului cheltuielilor de consum în 2016. Cheltuielile medii lunare de consum ale populației au demonstrat o creștere față de anul precedent cu circa 3,3%, constituind circa 2 116,8 lei pe o persoană pe lună, din care cheltuielile bănești obțin cota de 91%. Cheltuielile medii lunare de consum ale gospodăriilor în mediu rural acoperă numai 70% din suma cheltuielilor gospodăriilor din mediul urban. Repartizarea gospodăriilor după statutul socioeconomic al capului gospodăriei relevă că gospodăriile unde capul familiei este angajat în sectorul non-agrar înregistrează cel mai înalt nivel al cheltuielilor de consum indicând cele mai profitabile domenii de activitate care asigură un nivel de trai decent. Analiza cheltuielilor de consum după tipul gospodăriei ne demonstrează că gospodăriile în componența cărora sunt copii au mai multe șanse să trăiască în sărăcie decât gospodăriile fără copii. Cheltuielile medii lunare de consum ale gospodăriilor în componența cărora sunt copii acoperă circa 90% din suma cheltuielilor totale medii lunare de consum, suma cheltuielilor fiind reduse concomitent cu creșterea numărului de copii în gospodării (tabelul 8).

Tabelul 8

Structura cheltuielilor de consum după numărul de copii în gospodărie, 2016

	Numărul de copii în gospodărie:			
	1	2	3+	fără copii
Cheltuieli de consum, medii lunare pe o persoană, lei	2 034,2	1 812,2	1 284,1	2 374,7
inclusiv în %:				
Produse alimentare	41,3	42,7	50,4	42,5
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,3	12,6	12,9	9,0
Întreținerea locuinței	16,4	14,5	13,6	19,5
Dotarea locuinței	3,8	5,0	3,2	3,8
Îngrijire medicală și sănătate	4,9	4,8	3,5	7,5
Transport	4,4	5,0	3,4	4,9
Comunicații	5,2	4,5	3,9	4,5
Agrement	1,6	2,0	1,1	0,9
Învățământ	1,0	0,9	1,0	0,5
Diverse	9,1	8,0	7,0	6,9

Sursa: *www.statistica.md*

Cheltuielile alimentare și pentru achitarea serviciilor comunale alcătuiesc cea mai mare parte din cheltuielile totale ale populației – circa 60,4%, respectiv 42,6% și 17,8% (tabelul 9). Ponderea cheltuielilor alimentare în consumul celor aflați în quintila 1 este cu mult mai mare (54,5%) decât în consumul celor mai înstăriți (din quintila 5), care cheltuiesc pe produse alimentare doar circa 34,2%. Ponderea mare a cheltuielilor alimentare limitează resursele gospodăriilor necesare pentru alte mărfuri și servicii ce contribuie la asigurarea unui trai decent și provoacă inegalități în accesul la educație, sănătate și servicii. Astfel, cei mai puțin asigurați cheltuiesc de 5 ori mai puțin pentru educație și de 1,7 ori mai puțin pentru serviciile de sănătate.

Tabelul 9**Structura cheltuielilor de consum pe quintile, 2016**

	I	II	III	IV	V
Cheltuieli de consum, medii lunare pe o persoană, lei	1 072,6	1 508,5	1 866,0	2 325,8	3 806,1
inclusiv în %:					
Produse alimentare	54,5	49,5	46,2	43,8	34,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	9,9	10,4	10,9	10,2	10,6
Întreținerea locuinței	16,2	18,3	18,2	18,8	17,2
Îngrijire medicală și sănătate	4,5	5,1	5,6	6,5	7,6
Învățământ	0,2	0,4	0,5	0,8	1,0
Diverse	3,8	3,6	4,3	4,1	5,2

Sursa: *www.statistica.md*

Condițiile de locuit reprezintă unul din indicatorii care demonstrează bunăstarea populației. În funcție de situația istorică create, circa 95,5% din totalul de gospodării dețin locuințe private, iar în mediul rural acest indicator atinge circa 98,8%. Ponderea gospodăriilor care locuiesc în locuințe închiriate este foarte mic – circa 4,1% de gospodării din totalul de gospodării ce ocupă o locuință în chirie. Dotarea locuinței cu principalele comodități reflectă gradul de confort al fondului locativ. Astfel, cea mai mare parte a gospodăriilor din mediul urban beneficiază de un șir de utilități în interiorul locuinței (rețele de apă caldă, gaze naturale, canalizare etc.), ceea ce nu este specific mediului rural. În afară de iluminarea electrică, care este accesibilă pentru toate gospodăriile, celelalte utilități sunt mai puțin accesibile gospodăriilor din mediul rural. Deci, populația din mediul rural mai dezavantajată în ceea ce privește accesul la infrastructura fizică, utilități publice și condiții de locuit, și anume: sisteme de încălzire (sobe), apă caldă, baie sau duș, acces la conducta centrală de apă și la rețeaua de gaze naturale din lipsa sistem de aprovizionare cu apă și canalizare.

Concluzii. În condițiile actuale, când principala caracteristică a unei societăți dezvoltate este orientarea socială, este necesar de a acorda o atenție specială resurselor materiale care asigură bunăstarea populației. O sursă importantă sunt veniturile populației. Totodată, bunăstarea este caracterizată nu numai de nivelul venitului, ci și de satisfacția oamenilor față de viața lor. În 2016, în trei pătrimi din gospodăriile analizate nu au intervenit careva schimbări în nivelul de bunăstare al acestora, iar în cazul a 17,8% au reflectat că situația s-a înrăutățit. În situația existentă, politica și programele din domeniul social-economic, orientate spre ameliorarea nivelului de trai și sporirea gradului de bunăstare al populației, au fost dezvoltate și implementate într-un mediu social-economic schimbător, caracteristic economiei în dezvoltare, având la bază prevederile Tratatului de la Amsterdam (1997) și Strategia Europa 2020 la care Republica Moldova este parte. Acest fapt provoacă necesitatea promovării restructurării respective atât în sectorul real al economiei, sporirii gradului de ocupare al forței de muncă, cât și în sectorul social, inclusiv în sistemul de sănătate, educație, protecție socială, inclusiv inițierea unor politici sau programe pentru susținerea păturilor socialmente vulnerabile contra riscurilor sociale înregistrate în societate. Ținând cont de cele expuse mai sus, obiectivele prioritare în domeniul respectiv pot fi îndreptate spre:

- susținerea activităților de antreprenariat în mediul rural, care vor contribui la creșterea oportunităților ocupaționale non-agricole la sate;
- crearea locurilor de muncă în centre urbane prin promovarea instrumentelor noi de dezvoltare cu practici reușite mondiale;
- susținerea modernizării sectorului agricol la cerințele pieței europene;
- promovarea afacerilor de prelucrare a producției agricole în mediul rural;
- acordarea subvențiilor către producătorii agricoli;
- implementarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii fizice și a utilităților publice în mediul rural;
- extinderea experienței în microcreditare a activităților non-agricole în sectorul agricol;
- acordarea suportului informational și serviciilor de consultanță pentru desfășurarea activităților non-agricole;
- elaborarea unor politici de stimulare a tinerilor să revină la sate prin promovarea unor politici orientate spre dezvoltarea activității non-agricole, având în vedere prelucrarea producției agricole, dezvoltarea antreprenoriatului social;
- susținerea creării întreprinderilor micro non-agricole în scopul prestării serviciilor infrastructurii sociale în mediul rural.

Provocările în cauză au găsit reflectare în programele de guvernare. Astfel, programul actual de guvernare al Republicii Moldova apreciază ca prioritate: creșterea bunăstării, siguranței și calității vieții prin dezvoltarea economică, creșterea veniturilor populației, crearea de noi locuri de muncă și reducerea sărăciei.

Referințe bibliografice

1. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2016. Chișinău, 2017. 138 p. [Accesat 05 februarie 2018]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_2016.pdf
2. WORLD BANK. Income Generation and Social Protection for the Poor. Washington, 2005. [Accesat 05 februarie 2018]. Disponibil: www.worldbank.org; <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8815/368530ENGLISH01d0328670rev01PUBLIC1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. OECD EMPLOYMENT OUTLOOK. Informal Employment and Promoting the Transition to a Salaried Economy. Chapter 5. Paris: OECD, 2004, 289 p. ISBN 92-64-10812-2. [Accesat 09 februarie 2018]. Disponibil: <https://www.oecd.org>; <https://www.oecd.org/employment/emp/34846912.pdf>
4. OEHLER-SINCAI Iulia Monica. În căutarea unui indicator veritabil al bunăstării. In: Calitatea Vieții. 2014, vol. 25, issue 1, pp. 62-81. 20 p. ISSN 1018-0839. [Accesat 07 februarie 2018]. Disponibil: <http://www.revistacalitateavietii.ro>
5. FELCE, D., PERRY, J. Quality of life: Its definition and measurement. [Accesat 10 februarie 2018]. Disponibil: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7701092>
6. TOMLINSON, Mark, WALKER, Robert. Recurrent poverty: the impact of family and labour market changes. 2010, 10 february. 38 p. [Accesat 12 februarie 2018]. Disponibil: www.jrf.org.uk; <https://www.jrf.org.uk/report/recurrent-poverty-impact-family-and-labour-market-changes>

Recomandat spre publicare: 05.03.2018